

בספטמבר 2022 ימלאו 50 שנה למכון משואה.

לקראת שנת היובל נחשוף מידי שבוע, במשך 50 שבועות, פריט נבחר מתוך אוספי ארכיון משואה.

פריט מספר 42 – פעילות תנועת "הנוער הציוני" ברומניה

השבוע התקיים בעיר סירט שבבוקובינה טקס חנוכת פארק על שמו של יצחק ארצי (1920-2003) ז"ל, פעיל מרכזי בתנועת "הנוער הציוני". בעבר (פריט מספר 6) כתבנו על אוספו האישי והייחודי של יצחק ארצי המופקד בארכיון משואה. את הפוסט היום נקדיש לתנועת "הנוער הציוני" ברומניה אשר הוקמה בשמה זה בשנת 1932, כתנועת נוער חלוצית.

עם עלייתו לשלטון של אנטונסקו בספטמבר 1940, החרף מצבם של יהודי רומניה שגם כך חיו תחת שלטון אנטישמי. שנת 1941 הייתה השנה הרצחנית ביותר עבור יהודי רומניה עם פוגרומים רבים שהגדול בהם ביאסי וגרושים לטרנסניסטריה שהחלו באוקטובר אותה שנה. מובן מאליו שמאורעות אלו השפיעו קשות על פעילות תנועת הנוער הציונית.

אולם תנועות הנוער, גם כאשר פעילותם נאסרה לחלוטין בקיץ 1942, אינן מפסיקות את פעילותן היורדת למחתרת. המציאות החדשה מולידה פעילות חדשה הכוללת – עזרה לחברים הסגורים בגטאות ומחנות עבודה; דאגה לפליטים הבורחים ממחנות ברומניה, פולין ומאזרח יותר מהונגריה; עזרה למגורשים לטרנסניסטריה; הכשרה ועלייה לארץ ישראל (שאותה השלטון ברומניה מעודד) בדרך היבשה. הכול נעשה בצורה בלתי חוקית, תוך סיכון חייהם.

אחד הפעילים בתנועת "הנוער הציוני" היה וורצל חיים, מהעיר ארד, המונצח במאגר חברי התנועה בארכיון משואה. בזמן מלחמת העולם השנייה נשלח לעבודות כפייה. מ-1944 פעל רבות בארגון "הצלה" שעזר לפליטי פולין והונגריה. עד 1950 היה שותף ל"בריחה" והעביר אלפי מעפילים להונגריה. הוא פעל במסגרת "עלייה ב" בעיר טימישוארצה והעביר אלפי יהודים את הגבול ליוגוסלביה. חיים היה זה שנפגש עם הצנחנים ברוך קמינר ושייקה דן ביוני 1944 בעיר אָרְד וסיפק להם תעודות מזויפות כדי שיגיעו לבוקרשט. חיים נעצר לראשונה במאי 1951 לאחר שחי בסתר כמעט שנה. הוא עונה קשות במרתפי משרד הפנים הרומני. היה במעצר עד 1954 והוגלה לעיר טרופי שם עבד בבניין. בשנת 1955 הוחזר לבוקרשט ונעצר שוב בשנת 1958, עונה קשות והיה במאסר עד 1961. כששוחרר עלה ארצה. עבד בלשכת הקשר של משרד החוץ והיה פעיל בהעלאת יהודים רבים ממזרח אירופה. על פעילותו זו קיבל את "אות ההגנה", "אות הלוחם בנאצים" ו"אות ההעפלה" (עלייה ב').

פריטים מקושרים:

פריט מספר 67657 – הנהגת תנועת "הנוער הציוני" קן סירט, רומניה, 1940. בתמונה – דוד שערי (שז'ירמן), ישראל אייזנברג, יצחק ארצי (הרציג), יעקב בן יהודה ויהודה שערי (שז'ירמן)

פריט מספר 33004 - תנועת "הנוער הציוני", טרנסניסטריה, רומניה, 1943

פריט 33005 - חברי תנועת "הנוער הציוני", ואטרה דורניי, בוקובינה, רומניה. 1945.

